

DOI: 10.55643/fcaptr.1.54.2024.4250

Богдан Луців

д.е.н., професор кафедри
фінансових технологій та
банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний
університет, Тернопіль, Україна;
ORCID: 0000-0002-3302-0505

Олександр Дзюблюк

д.е.н., професор кафедри фінансів
ім. С.І. Юрія, Західноукраїнський
національний університет,
Тернопіль, Україна;
ORCID: 0000-0002-4967-823X

Ярослав Чайковський

к.е.н., доцент кафедри фінансових
технологій та банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний
університет, Тернопіль, Україна;
e-mail: slawik1966@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1287-8094
(Corresponding author)

Павло Луців

аспірант, Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана, Київ, Україна;
ORCID: 0000-0001-8803-8422

Євген Чайковський

аспірант, Західноукраїнський
національний університет,
Тернопіль, Україна;
ORCID: 0009-0007-0179-5422

Received: 13/11/2023

Accepted: 16/01/2024

Published: 29/02/2024

© Copyright
2024 by the author(s)



This is an Open Access article
distributed under the terms of the
[Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

РОЛЬ ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

АНОТАЦІЯ

Сталий розвиток економіки та гармонійний взаємозв'язок із навколишнім середовищем – це пріоритетні та життєво важливі орієнтири для світової економіки. У цьому контексті важливо визначитись із цілісним баченням в Україні ключових засад розвитку сталого фінансування, що неминуче призведе до адаптації банківської системи України щодо вдосконалення корпоративного управління банків з урахуванням ESG-факторів. Тож метою дослідження є питання аналізу трендів розвитку «зеленого» банкіingu в Україні з урахуванням сучасних реалій економічної глобалізації в післявоєнний період нашої країни.

З урахуванням зазначеного в статті розглядаються процеси глобальної економіки, які відображають перехід до екологічності (E), соціальної відповідальності (S) і якісного корпоративного управління (G) та які означають трансформацію фінансового ринку у форматі «сталого фінансування». Установлено, що змінена парадигма глобальної економіки, фундаментом якої стали «Цілі сталого розвитку», кліматичний порядок денний і ESG-перехід сформували новий мегатренд фінансової індустрії – «сталі фінанси», або фінанси нової якості.

Розглянуто екологічно відповідальну («зелену») банківську діяльність як формат сталого розвитку в контексті переходу у світі до моделі «зеленої» економіки. Досліджено національні ініціативи формування ринку «зелених» облігацій в Україні на основі залучення інвестицій для реалізації економічно важливих проєктів у сфері енергозбереження.

Проаналізовано особливості становлення «зеленого» банкіingu та визначено перспективні напрями реалізації запровадження й розвитку ринку «зелених» облігацій в Україні на основі зміни трендів глобального фінансового ринку у сфері інвестування.

У зазначеному дослідженні застосований системний аналітичний підхід до вивчення теоретичних засад «зеленого» банкіingu з використанням прийомів узагальнення. Проведений аналіз іноземних наукових публікацій показав, що підходи до оцінки «зеленого» банкіingu засвідчують певні світоглядні зрушення у сприйнятті банківського бізнесу з урахуванням «зелених» викликів, які неминуче будуть актуалізовуватись в Україні з урахуванням фінансових, економічних та екологічних наслідків воєнної агресії.

Ключові слова: сталий розвиток, сталі фінанси, зелена економіка, зелені фінанси, зелене фінансування, зелений банкіing, зелені облігації, зелені кредити

JEL Класифікація: E44, E62, F29, G21, G24

ВСТУП

Концепція сталого розвитку у світі стала стратегічною імперативною та загальноприйнятою філософією, що відчутно впливає на процеси ухвалення рішень на всіх управлінських рівнях – наднаціональному, національному, регіональному та на рівні окремих суб'єктів підприємницької діяльності. Сталий розвиток як світоглядна філософія та практика його втілення в конкретних планах, діях, нормах і механізмах на світовому рівні пройшли певний еволюційний шлях, який визначається тими пріоритетними завданнями, що стояли перед спільнотою в певні проміжки часу.

Починаючи з 2019 року, сталий розвиток перейшов на наступний екологічно орієнтований рівень, де пріоритетними завданнями стали екологічна сталість і справедливе суспільство. Такий рух отримав назву «зеленої економіки», що визначає принципово нову філософію економічних відносин, виробництва, поведінки та споживання. Ключовим аспектом концепції «зеленого» екологічного розвитку є використання «зелених» фінансів, які спрямовані на поєднання економічного зростання, заходів з охорони довкілля та участь фінансових інститутів. Це визначається як ефективний інструмент для реалізації переходу до «зеленої» економіки.

З урахуванням домінуючої ролі банківського сектора в структурі фінансового ринку цілком реальним видається факт, що саме банківські установи як елементи «кровеносної системи» економіки мають шанси стати каталізаторами «зелених» перетворень шляхом перерозподілу фінансових ресурсів на принципах соціально-економічної відповідальності.

Розвиток концептуальних засад екологічно відповідальної банківської справи сьогодні є драйвером «зеленого» зростання. Фінансування екологічно спрямованих інвестицій збільшується за рахунок розширення операцій банківських установ, спрямованих на стимулювання впровадження «зелених» проєктів. Цей сучасний тренд, відомий у світових фінансових колах як «зелений» банкінг, стає актуальним і в Україні. Трансформаційні виклики реформування фінансового ринку, пошук ефективних методів його активізації для задоволення суспільних потреб зумовлюють дослідження ініціатив становлення ринку «зелених» облігацій в Україні та визначаються бажанням упровадження найкращих світових практик у регулюванні цієї області в національній економіці.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Формування «зеленої» банківської системи в нинішніх умовах виступає одним із головних напрямів трансформації глобальної фінансової архітектури з огляду на те, що перехід до «зеленої» економіки потребує значного обсягу фінансових ресурсів, створення новітніх інституційних структур фінансового ринку, переспрямування фінансових потоків та введення в оборот нових фінансових інструментів. А тому теоретичні й практичні аспекти організації та функціонування зеленого банкінгу як мережі фінансових посередників, які мають на меті досягнення цілей суспільства щодо створення можливостей для розвитку «зеленої» економіки, на сьогодні є одним із головних напрямів сучасної фінансової науки, якому присвячено праці багатьох провідних науковців, позаяк процеси «озеленення» банківського сектора зумовили особливу актуальність теоретичного осмислення ролі банків у фінансуванні «зеленої» економіки й екологічних проєктів.

Узагальнення та систематизація результатів релевантних наукових досліджень, присвячених зеленому банкінгові, дозволяють оцінити розвиток теоретичного апарату банківської справи, що визначається самим введенням у науковий оборот терміну «зелений» стосовно фінансових відносин та діяльності банків. Уважається, що перші згадки про зелений банкінг як банківську діяльність з екологічним спрямуванням пов'язані з роботою європейської групи Triodos Bank, заснованої 1980 р. в Нідерландах банківської установи, сферою активності якої є фінансування екологічно чистих проєктів [1]. У зв'язку з подальшим активним розвитком цього напрямку банківської діяльності виникла об'єктивна потреба трактування самого змісту зеленого банкінгу як принципово нового підходу до ведення бізнесу на фінансовому ринку, коли банки спрямовують свої зусилля саме на отримання екологічних вигод.

У дослідженнях останнього десятиліття «зелений» банк розглядають як фінансовий інститут, який є одним із інструментів «зеленої» економіки, сприяє екологічно стійким і соціально відповідальним інвестиціям, що забезпечує залучення підприємців в екологічно чисті виробництва шляхом фінансування екологічних проєктів, а зелений банкінг, як стверджує Р. Лейлон, – це будь-яка форма банківської діяльності, за якої країна отримує екологічні переваги [2]. Більш конкретний підхід стосовно цілей зеленого банкінгу пропонує Н. Бісвас, на думку якого, заохочення екологічно відповідальних інвестицій та ефективного кредитування має бути одним із обов'язків банківського сектора, у зв'язку з чим банки повинні надавати першочергове кредитування тим галузям, які вже стали зеленими або роблять серйозні спроби стати зеленими, через що цей метод фінансування й можна назвати «зеленим банкінгом» [3]. Так само й С. Баруа у своїй книзі «Принципи зеленого банкінгу» конкретизує роль банків як головного джерела фінансових ресурсів в економіці, що можуть сприяти заміні традиційних бізнес-моделей на моделі, дружні до навколишнього середовища, будуючи відповідну кредитну політику та визначаючи застосування енергозберігаючих технологій як обов'язкову умову отримання позичок [4].

Фінансовий аспект зеленого банкінгу більш ґрунтовно охоплено в працях таких дослідників, як Н. Капур і Р. Гупта [5], Т. Баумс і А. Чан [6], К. Тара й Р. Кумар [7], які характеризують зелений банкінг як екологічно відповідальний банківський бізнес, концепція якого знаходить рівновагу між отриманням економічних прибутків та екологічними вигодами. Прихильники цієї концепції вважають, що довгострокові економічні проєкти є ефективними, тільки якщо

враховують фактори збереження довкілля, а ті довготривалі інвестиції, які здійснюються без урахування екологічних наслідків, слід вважати нерентабельними. Так само Б. Бардвай [8] і Р. Міа [9] трактують зелений банкінг як особливу форму альтернативного банківського бізнесу, а саме у форматі соціально відповідального банкінгу, який передбачає отримання прибутку разом із досягненням соціальних вигод та екологічного ефекту, особливо стосовно захисту навколишнього середовища й збереження природних ресурсів на регіональному та глобальному рівнях.

Окремим аспектом дослідження зеленого банкінгу є його орієнтація з точки зору менеджменту банківської діяльності. Так, деякі дослідники визначають зелений банкінг як стратегічний формат банківського бізнесу, зокрема А. Ласковська розглядає зелений банкінг як соціально відповідальну стратегію ведення банківської справи, спрямовану на впровадження про-екологічних заходів і використання фінансових інструментів, які є дружніми до довкілля, що позначається на підвищенні економічної ефективності та поліпшенні репутації банку [10]. Подібна аргументація присутня в працях інших дослідників, які вивчають стратегію зеленого банкінгу з погляду пріоритетного надання фінансових послуг, пов'язаних із певними екологічними зобов'язаннями або екологічно чистим виробництвом [11, 12, 13], а в деяких роботах ще й наголошують на зростанні внаслідок цього числа лояльних клієнтів [14]. У цьому ж контексті банківського менеджменту інші науковці звертають увагу на зелений банкінг як інноваційну форму бізнесу або конкурентну перевагу. Так, Б. Бардвай [8], С. Гровер [15] і М. Шарма [16] розглядають зелений банкінг як інноваційні стратегії банку, засновані на впровадженні технологій, процесів і продуктів, які призводять до значного зменшення викидів парникових газів, а також можуть сприяти сталому розвитку банківського бізнесу.

Із погляду використання сучасних фінансових інструментів окремі дослідники вказують на суттєву перевагу зеленого банкінгу на ринках капіталу. Так, Н. Робінс і Дж. Макденіелз відзначають удосконалення банківської діяльності в процесі розробки нових методологічних підходів до аналізу екологічних ризиків і оцінки природного капіталу, а також дослідження зв'язків між екологічними та фінансовими факторами впливу на кредитну діяльність банків [17]. Проте варто підкреслити: більшість авторів стверджує, що екологічно орієнтований банкінг є стратегічно важливою діяльністю, яка дозволяє покращувати довкілля. Наприклад, М. Шекіл і К. Ейзам уважають, що зелений банкінг зміщує цільові орієнтири банківської діяльності від мотиву «прибуток, прибуток і прибуток» до мотиву «планета, люди та прибуток» [18]. Із погляду мотивації банків до такого зміщення пріоритетів важливу роль відіграє також держава в особі центрального банку, на що вказують С. Шірай [19], С. Дікау й У. Вольц [20], адже центральні банки як органи банківського регулювання та нагляду мають у своєму розпорядженні широкий набір інструментів для впливу на рішення банків про участь у фінансуванні «зеленої» економіки, а також для стимулювання банків до створення та використання в практиці «зелених» фінансових інструментів.

Отже, аналіз основних напрямів досліджень зеленого банкінгу дозволяє зробити висновок, що цю царину банківської діяльності більшість авторів досліджують із погляду досягнення потрібної вигоди: оптимізація економічної продуктивності, зниження негативного впливу на природне середовище й поліпшення соціального іміджу банку. Загалом, аналізовані підходи до оцінки зеленого банкінгу характеризують певні світоглядні зрушення в сприйнятті банківського бізнесу від орієнтованого винятково на прибуток фінансового посередництва до соціально відповідальної сфери підприємницької діяльності, зосередженої на потребах суспільства. Водночас, якщо вести мову про ринки, що розвиваються, а також вивчення проблематики післявоєнного відновлення національного фінансового сектора України та розвитку зеленого банкінгу, то потрібно відзначити явну недостатність досліджень цієї сфери банківської діяльності саме в контексті ключових викликів екзогенного та ендегенного характеру, які постають перед нашою державою в контексті фінансових, економічних та екологічних наслідків воєнної агресії.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є оцінка трендів розвитку «зеленого» банкінгу на шляху формування в Україні ринку «зеленого» облігаційного фінансування і в сучасних реаліях економічної глобалізації, і в післявоєнний період. З огляду на це завданням цього дослідження є:

- вивчення векторів упровадження нових стратегій сталого розвитку в економіку України;
- обґрунтування сучасних світових трендів і національних ініціатив при формуванні ринку «зелених» облігацій в Україні;
- виокремлення ключових характеристик «зелених» облігацій як дієвого фінансового інструмента для реалізації екологічних проєктів;
- визначення основних підходів українських банків до впровадження засад «зеленого» банкінгу.

МЕТОДИ

У процесі дослідження були застосовані такі методи: аналізу й синтезу, що дозволили визначити особливості процесів, які відбуваються в глобальній економіці, пов'язані з трансформацією фінансового ринку у формат сталого фінансування; абстрактно-логічний підхід, що використовується для синтезу та узагальнення сучасних наукових підходів до зміненої парадигми глобальної економіки, яка сформувала новий тренд фінансової індустрії – «сталі фінанси», «зелені» фінанси; системно-логічний, особливості якого є корисними при дослідженні національної ініціативи формування ринку «зелених» облігацій в Україні; причиново-наслідковий, завдяки використанню якого були встановлені взаємозв'язки між становленням «зеленого» банкінгу й функціонуванням у перспективі ринку «зелених» облігацій. Окрім цього, дослідження базувалось і на використанні системного й графічного методів для встановлення структуризації вихідних положень та висновків, отриманих у результаті дослідження, а також методу узагальнення, що дозволив сформулювати отримані в дослідженні результати.

РЕЗУЛЬТАТИ

Глобальна економіка передбачає гармонійний прогрес у трьох напрямках: економічному, соціальному та екологічному., що також засвідчує перехід до нової стратегії сталого розвитку. Тема стратегії сталого розвитку вже здобула широке визнання в наукових дослідженнях, однак досі не існує загального консенсусу щодо її визначення. Існують різні визначення терміна «сталий розвиток» (sustainable development). Найбільш змістовно визначає зміст сталого розвитку Світовий банк: «Сталий розвиток – це управління сукупним капіталом суспільства в інтересах збереження та примноження людських можливостей» [21]. Визначення, надане Міжнародною комісією з охорони навколишнього середовища та розвитку 1987 року, є одним із найуживаніших у контексті стратегії сталого розвитку. Згідно з цим визначенням, сталий розвиток означає економічний та соціальний прогрес, який забезпечує задоволення потреб нинішнього покоління, не обмежуючи при цьому можливості майбутніх поколінь у використанні ресурсів. Це визначення віддзеркалює ідею балансу між соціальними, економічними та екологічними аспектами розвитку, сприяючи збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь [22].

Утім, попри існування великої кількості тлумачень цієї дефініції, жодне з них не стало загальноприйнятим. Словосполучення «сталий розвиток» можна охарактеризувати як постійний, неперервний процес, що включає в себе розвиток, еволюцію, розширення, зростання, покращення та здатність підтримувати, не допускаючи згасання, перерви чи втрати. Словосполучення «сталий розвиток» більшість науковців розуміє як процес, що характеризується постійністю, неперервністю змін. У цьому словосполученні міститься англійське «development», що перекладається як розвиток, еволюція, розширення, зростання, покращення, вдосконалення, та слово «sustainable», яке складається з двох частин – «sustain» (підтримувати, не давати можливості згаснути, перерватися, витримувати) та «able» (той, що має здатність). Не будемо далі вдаватися до семантичних глибин, але важливо підкреслити, що до цього моменту ще не вдалося досягти загальної згоди щодо однозначного визначення терміну «сталий розвиток».

2015 року був ухвалений Порядок денний щодо сталого розвитку на міжнародному рівні, який передбачав заходи й завдання до 2030 року і включав 17 глобальних Цілей сталого розвитку (ЦСР) [23]. ЦСР мають комплексний характер і актуальні для всіх країн, але кожна держава складає для себе список пріоритетних цілей, необхідність вирішення яких існує насамперед. 17 Цілей сталого розвитку демонструють, що досягнення результатів у будь-якій з означених царин взаємодіють із досягненням результатів в інших. У контексті концепції сталого розвитку, соціальна стійкість визначається як головна кінцева мета, а економічна стійкість виступає як засіб для її втілення. Економічна стійкість є обов'язковою умовою. Поява ключових глобальних ініціатив – Порядку денного стосовно сталого розвитку до 2030 року, Цілей сталого розвитку та Паризької угоди – свідчить про намір здобути глобальний консенсус у важливості екологічних аспектів для міжнародних організацій та інституційних інвесторів.

Як постійний член ООН, Україна приєдналася до ініціативи забезпечення сталого розвитку й узяла на себе відповідальність за досягнення 17 Цілей сталого розвитку. Від моменту підписання Президентом України 2019 року Указу «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» й до сьогодні центральні відомства готують моніторингові звіти щодо оцінки прогресу досягнення ЦСР в Україні [24].

В умовах глобалізаційних перетворень значно зріс інтерес до проблем сталого розвитку, особливо через глобальні зміни клімату й погіршення стану навколишнього середовища, що неминуче призвело до формування в науковому світі нових парадигм – «зелена економіка» й «зелені фінанси». «Зелена економіка» стала невід'ємною складовою сталого розвитку. У світовому контексті відзначається широке розповсюдження тенденції переходу від традиційної моделі економічного зростання до зеленої економіки. Цей глобальний тренд визначається використанням зеленої

економіки як засобу досягнення сталого розвитку, спрямованого на підвищення добробуту людей при одночасному зменшенні економічних ризиків. Зелена економіка, яка стала новим трендом і визнається як важливий напрям структурних реформ, має за мету сприяти переходові до сталого виробництва та споживання, відповідаючи глобальним цілям сталого розвитку. Це також передбачає включення економічних аспектів у процес ухвалення рішень для досягнення балансу між екологічною стійкістю та економічним зростанням [25].

Ураховуючи обмежені обсяги статті й великий спектр трактувань у наукових колах цієї дефініції, візьмемо за основу лише трактування «зеленої» економіки в документах ООН, де її визначають як економіку, що сприяє підвищенню благополуччя людей та гарантує соціальну справедливість, а також суттєво знижує ризики для навколишнього середовища і його деградації [26].

Сучасні реалії та проблематика сталого фінансування (sustainable finance) передбачають комплексний підхід, що об'єднує різні стратегії для покращення соціальних, економічних і екологічних показників фінансової системи. Звідси зелені фінанси можна розглядати як частину стратегічного порядку сталого фінансування. У наукових колах дискусія стосовно терміна «зелені фінанси» триває. Це пояснюється тим, що ця дефініція ввбрала в себе й різноманітні способи фінансування технологічних процесів, проєктів та організацій, що мають безпосереднє відношення до охорони навколишнього довкілля; і цілком конкретні фінансові інструменти: акції, облігації, спеціалізовані фонди, кредити з екологічною складовою. Додамо, що «зелені фінанси» однозначно стали важливою ланкою, яка дозволяє реально здійснити перехід до «зеленої економіки», а концепція «зелених фінансів» є цілком логічним доповненням концепції сталого розвитку. Тому на тлі визнання важливості сталого розвитку концепція сталих фінансів може претендувати на роль нової парадигми фінансової науки, яка демонструє процес трансформації фінансових систем як відповідь на намагання вступу до інклюзивного суспільства, що забезпечить гнучкі, максимально індивідуалізовані механізми подолання економічних, соціальних та екологічних викликів. Студіювання наукового доробку зарубіжних і вітчизняних учених у царині класичної парадигми фінансів дало підстави визначити, що в наукових колах поки що не склалась єдина теоретична школа сталих фінансів.

Усвідомлюючи всю велич, масштаб і широкоформатність наукових досліджень, здійснених класиками фінансової науки у фундаментальних питаннях класичної парадигми фінансів як багатогранного явища, відзначимо, що фінансовою політикою минулого століття були привнесені такі поняття як зелене фінансування (екологічне фінансування), стале фінансування, кліматичне фінансування та фінансування з низьким викидом вуглецю. Взаємозв'язок компонентів сталого розвитку й сталих фінансів чітко проілюстровано на Рис. 1.

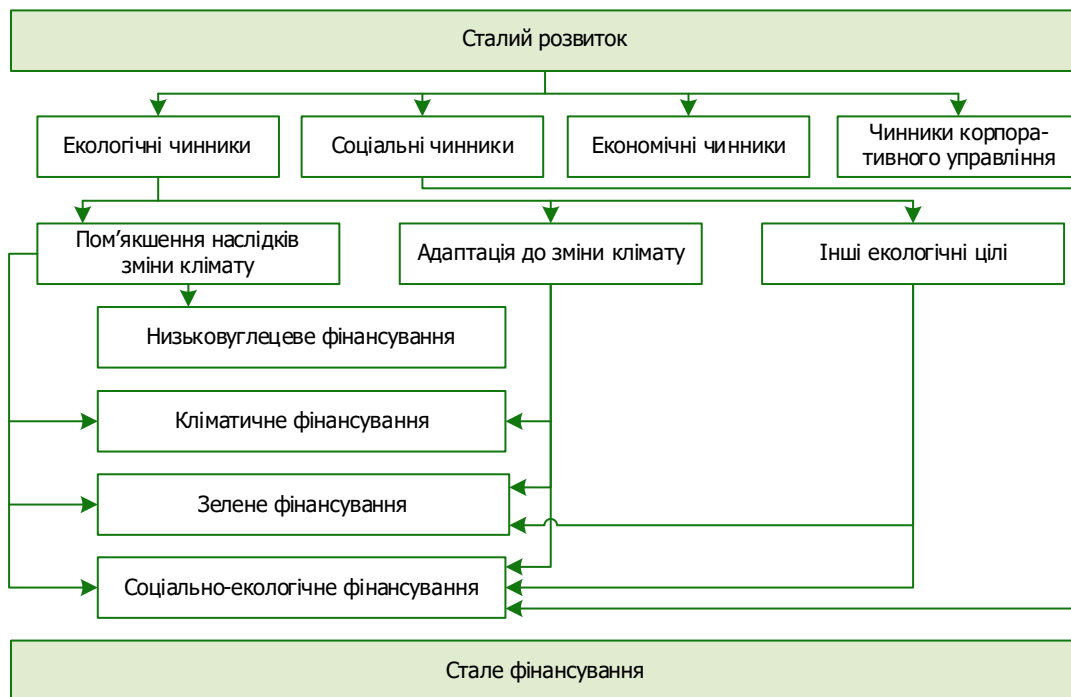


Рис. 1. Елементи сталого розвитку та стійких фінансів, їхня взаємодія. (Джерело: [30])

Щодо напрямів розвитку України в контексті сталого розвитку важливо відзначити, що на високому політичному рівні країна виражає свою підтримку Європейському Зеленому Курсові. Основною метою цього курсу є досягнення

кліматичної нейтральності європейського континенту до 2050 року. Україна також заявила, що активно бере участь у реалізації цілей Зеленого Курсу та вважає його концепцію чудовою стратегією для «озеленення» своєї економіки. У березні 2021 року Кабінет Міністрів України затвердив Національну економічну стратегію на період до 2030 року. Згідно з цією стратегією, Україна планує досягти кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року. Для досягнення цієї мети країна планує залучити близько 102 млрд євро капітальних інвестицій до 2030 року. Ці інвестиції спрямовані на реалізацію заходів із покращення екологічної стійкості та перехід до енергоефективних технологій, що відображає серйозне зобов'язання України в плані сталого розвитку та зменшення впливу на клімат. (Табл. 1) [28].

Таблиця 1. Сума інвестицій, необхідна для втілення оновленого національного внеску України до Паризької угоди в 2020-2030 роках. (Джерело: [32])

Сектор	Капітальні інвестиції (млрд євро)
Усього	102
Енергетика та промислові процеси (за винятком споживчих витрат)	93
Сільське господарство	2
Виробництво енергії й тепла	26
Промисловість	37
Будівлі (за винятком споживчих витрат)	16
Опалення	16
З урахуванням термомодернізації будівель	13
Транспорт (за винятком споживчих витрат)	3
Приватні автомобілі	3
Сектор сільського господарства	2,3
Землекористування	3
Відходи	2

Для досягнення кліматичної нейтральності в економіці України мають відбутися докорінні зміни в напрямках збільшення обсягів енергогенерації з відновлюваних джерел енергії, помітного збільшення рівня енергоефективності житлових і промислових споруд, зменшення вживання транспорту з двигунами внутрішнього згорання (ДВЗ) та підвищення користування електротранспортом тощо. Однак повномасштабна агресія росії проти України та війна призвели до серйозних втрат для країни, які виявилися не лише у втраченому людському потенціалі, але й в економічному занепаді. Унаслідок інтенсивних бойових дій та руйнувань інфраструктури й підприємств відбулося різке зменшення виробничих можливостей. Примусова міграція людських ресурсів та збільшення кількості безробітних значно ускладнили соціально-економічний стан країни. На початку травня 2022 року Національний банк України оцінив втрати фізичного капіталу внаслідок руйнувань підприємств, житла та інфраструктури на 100 мільярдів доларів. Ця сума еквівалентна половині валового внутрішнього продукту України за 2021 рік. Такі великі економічні втрати ставлять країну перед значними викликами щодо відновлення економічної стійкості [30].

Шлях до розв'язання цих проблем, на наш погляд, лежить у площині відсутності втручання до усвідомлення банками своєї функції у сфері раціонального використання природних ресурсів та взяття на себе соціальної відповідальності. Банківські установи переходять на інший етап свого розвитку, що стало впровадженням концепції сталого розвитку в банківську сферу й отримало назву «зеленого» банкінгу. Нині все більше й більше актуалізується розвиток концептуальних засад екологічно відповідальної банківської справи як драйвера «зеленого» зростання. Тут важливо також звернути увагу й на тезу, що «зелений» банкінг являє собою стратегічно значущий концепт банківської діяльності, яка спрямована на досягнення трикомпонентної синергії: підвищення економічної ефективності, зниження шкідливого впливу на екосистему й покращення соціального іміджу банку.

Розвиток «зеленого» банкінгу починає своє зародження з 2003 року, коли була визначена парадигма екологічно та соціально відповідального фінансування. Управління екологічним і соціальним ризиком у проектах було офіційно визнане документом «Принципи екватора» (Equator Principles) [31].

У вітчизняному науковому середовищі не вироблено єдиної думки щодо повного визначення поняття «зеленого» банкінгу [32, 33]. Формулюючи нашу позицію з цього приводу, ми спираємося на авторське визначення «зеленого» банкінгу як соціально відповідальної моделі банківської діяльності, яке наводить О. Веклич: «Зелений банкінг як

сучасний тренд у західних фінансових колах вважається особливою екологічно дружньою філософією ведення бізнесу в банківському секторі, яка просуває використання ресурсозберігаючих екологічно безпечних технологій та продуктів для зменшення шкоди довкіллю внаслідок операційної діяльності фінансових інституцій щодо стимулювання запровадження екологічних проєктів на засадах екологічно й соціально відповідального фінансування» [34].

Світова мережа «зелених» банків (Green Banks Network) дає таке визначення «зелених» банків: «Зелений» банк – це фінансова установа з узагальненою капіталізацією, створена спеціально для сприяння приватним інвестиціям у кліматично стійку внутрішню інфраструктуру та інші сфери, що мають низький вміст вуглецю, та інші «зелені» сектори [35]. З цього робимо висновок, що «зелені» банки стають спеціалізованими установами, які є частиною місцевої фінансової інфраструктури та сфокусовані насамперед на підтримці проєктів чистої енергетики на місцевих ринках за рахунок використання державного й приватного капіталу. «Зелені» банки відзначаються тим, що вони використовують передові фінансові стратегії й стимули для залучення приватних інвесторів до проєктів у сфері сталої енергетики.

«Зелений» банкінг на практиці являє собою стратегію банківського управління, спрямовану на мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище та ефективне використання ресурсів у ході повсякденної операційної діяльності банку. Ця стратегія також включає в себе надання грошових кредитних ресурсів для підтримки екологічних проєктів, виробництва «зелених» технологій, а також створення та реалізацію екологічних товарів, продуктів і послуг. Об'єктивно важливо відзначити, що основним стимулом для впровадження «зеленої» філософії в українському банківстві була не лише турбота про екологічну ситуацію, але й бажання забезпечити економію поточних витрат. З цією метою впроваджують енергозберігаючі технології в офісах банків задля зменшення операційних витрат, а також банки ставлять на інформаційні технології. Першим банком, який упровадив «зелену» філософію в Україні, став грецький АТ «Піреус Банк МКБ» (Piraeus Bank) [36].

Цілком справедливим є твердження, що для просування інноваційних технологій необхідні механізми стимулювання інвестицій у сфері енергозбереження. Ці інструменти призначені забезпечити фінансову підтримку проєктів з енергоефективності та збереження природних ресурсів (Рис. 2).

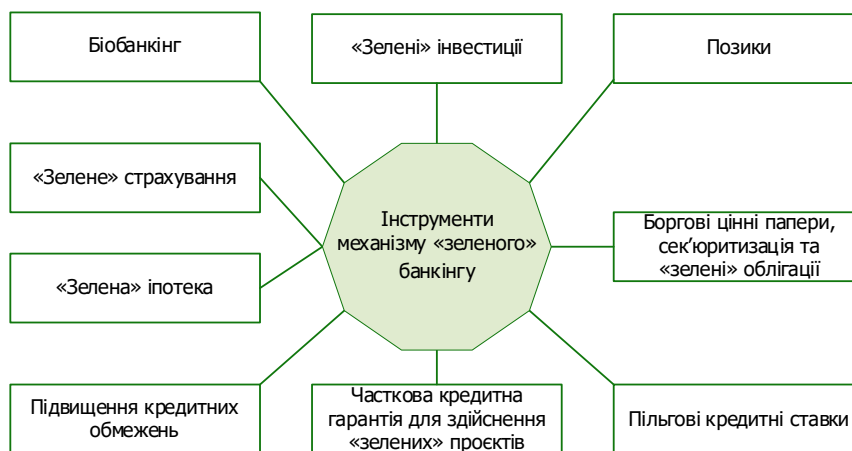


Рис. 2. Комплекс основних інструментів механізму реалізації «зеленого» банкінгу. (Джерело: [37])

У цьому контексті значущим каталізатором фундаментальних трансформацій глобального фондового ринку є поступове розширення зеленого сегмента облігацій за умов установлення у світовому масштабі моделей сталого (екологічно зберігаючого) розвитку. Випуск «зелених» облігацій став новим етапом, який змінив спосіб співпраці інвесторів, експертів зі сталого розвитку, політиків і вчених. Варто зазначити, що серед провідних світових корпорацій, різноманітних фінансових посередників, державних органів влади та органів місцевого самоврядування, а також фахівців і вчених іще немає одностайності щодо визначення «зелених» облігацій. Узагалі, під «зеленими» облігаціями можна мати на увазі облігації, випущені для залучення коштів на фінансування проєктів, спрямованих на адаптацію до пом'якшення наслідків кліматичних змін. Такий вид облігацій може стати ефективнішим та економічно вигіднішим джерелом фінансування чи рефінансування порівняно з традиційними банківськими кредитами.

Залежно від формування фінансування (грошових потоків) «зелені» облігації класифікують так [37].

1. **Стандартні зелені облігації** – це є звичайні облігації, виручені від яких кошти призначені для реалізації «зелених» проєктів. Це типовий інструмент боргового ринку з правом вимоги до емітента.

2. **Зелені облигації, підтвержені доходами**, – це боргові зобов’язання, де відсутнє право на регрес до емітента. Кредитний ризик пов’язаний із грошовими потоками, що генеруються відповідними доходами, такими як винагороди, податки та ін.
3. **Проектні зелені облигації** – це облигації, спрямовані на фінансування одного або кількох «зелених» проектів. Інвестор несе прямий кредитний ризик, пов’язаний саме з цими проектами.
4. **Сек’юритизовані «зелені» облигації** – це боргові цінні папери, які мають забезпечення у вигляді одного чи кількох проектів, включаючи облигації; цінні папери, забезпечені активами; цінні папери, забезпечені іпотекою.

За сферою фінансування можна навести приклад такої класифікації «зелених» облигацій (Рис. 3).

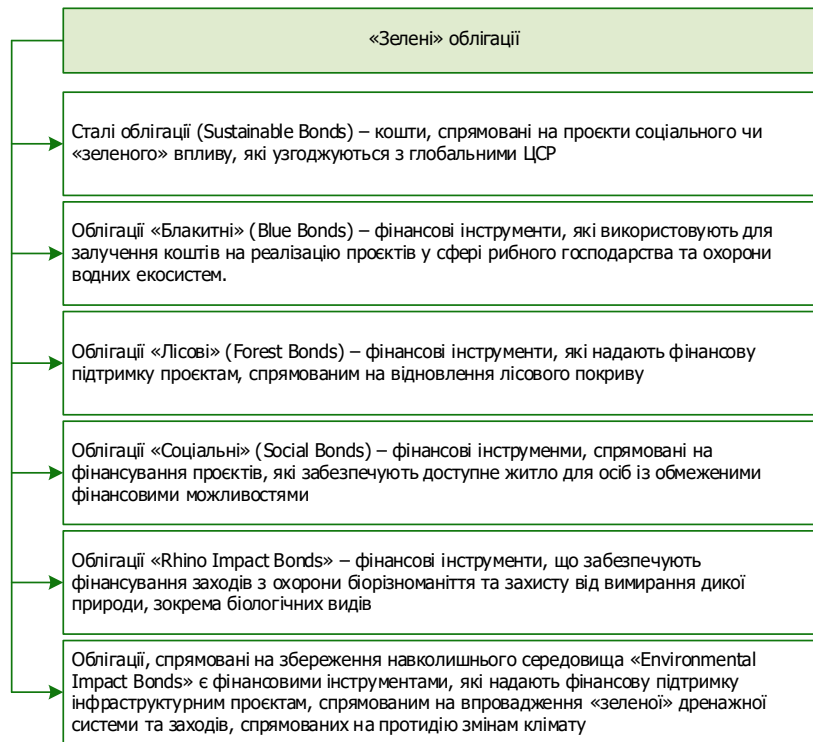


Рис. 3. Класифікація «зелених» облигацій за сферою фінансування. (Джерело: [41])

Світовий ринок «зелених» облигацій розвивається дуже швидкими темпами, що засвідчує перетворення їх на інтенсивно зростаючий сегмент ринку цінних паперів (Рис. 4).

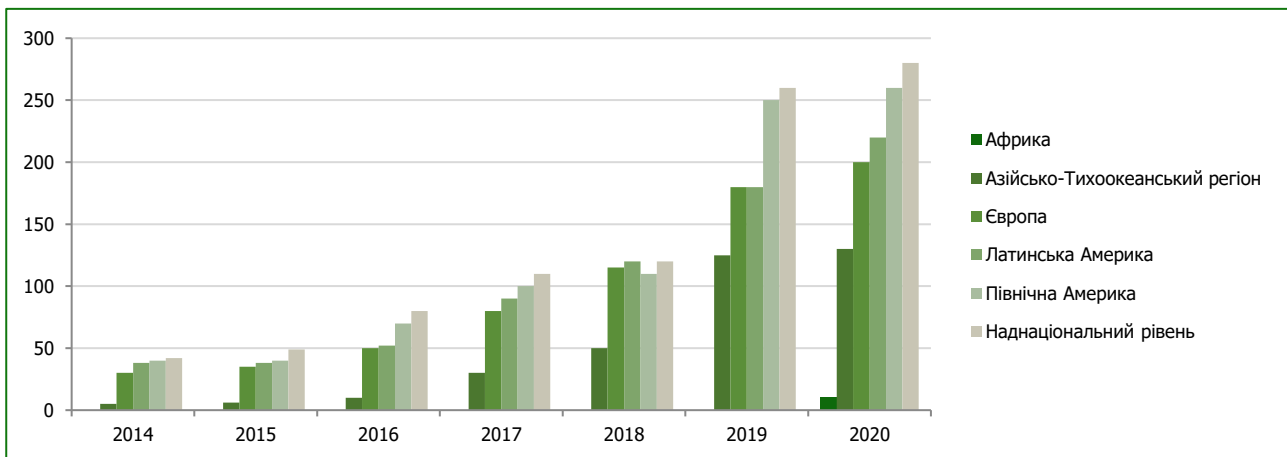


Рис. 4. Регіональна структура емісії «зелених» облигацій у 2014-2020 рр., млрд дол. США. (Джерело: [42])

В Україні ринок «зелених» облігацій наразі перебуває на етапі свого початкового розвитку. Зокрема, з липня 2021 року набув чинності Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», який визначає впровадження «зелених» облігацій як окремої категорії цінних паперів і встановлює правила для учасників цього ринку. Пізніше, 23 лютого 2022 року, схвалено Концепцію запровадження та розвитку ринку зелених облігацій в Україні з наступним планом дій, який спрямований на формування ринку «зелених» облігацій відповідно до найкращих світових стандартів [40]. Знаковим для регулювання ринку «зелених» облігацій був прийнятий 19 червня 2020 року Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою спрощення залучення інвестицій та впровадження нових фінансових інструментів».

Таким чином, створення нормативно-правових передумов формування ринку «зелених» облігацій в Україні дозволить їй досягти низки конкурентних переваг на світовому фінансовому ринку та заявити про свою позицію щодо екологічних фінансів.

Важливе місце в реалізації механізму «зеленого» банкінгу посідає «зелене» кредитування, оскільки чимала кількість «зелених» проєктів фінансується через банківські установи. Ураховуючи аспекти екології при ухваленні рішень, банки можуть оптимізувати управління ризиками, пов'язаними з фінансуванням галузей, що мають негативний вплив на навколишнє середовище, і в той же час сприяти підвищенню стійкості фінансової системи. Важливою перешкодою для «зеленого» кредитування є обмежене застосування принципів сталого банкінгу через недостатнє розуміння їх значущості. Також немає узгодженості між принципами ризик-менеджменту та рекомендаціями щодо реалізації «зеленого» кредитування на рівні й країни, і банківського сектора.

Крізь призму дослідження основних підходів до впровадження засад «зеленого» банкінгу можемо справедливо констатувати, що ініціатива «зеленого» банкінгу поступово поширюється і в Україні. Коротко простежимо, як упроваджуються в діяльність українських банків основні принципи «зеленого» банкінгу. Так, Українська програма підвищення енергоефективності (УКЕЕР) діяла з 2007 до 2016 року та являла собою кредитну лінію, розроблену Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (ЄБРР). Банками-партнерами цієї Програми були ПАТ «Укресімбанк», ПАТ «Банк Форум», ПАТ «ОТП Банк», ПАТ «Мегабанк» та ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», які протягом цього періоду реалізували 133 проєкти. В Україні нині діє Урядова програма з енергоефективності, що була започаткована 2016 року. Партнерами в упровадженні цієї програми стали державні банки – ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «Укресімбанк» і ПАТ «ПриватБанк», які за рахунок коштів бюджету здійснювали видавання так званих «теплих» кредитів для ОСББ й для фізичних осіб.

Сьогодні Україна стала центром, куди спрямовується світова фінансова підтримка. Але інвестиції, які зосереджені на протидію агресорові, мають відповідати заодно й принципам стабільності та критеріям ESG. Європейський інвестиційний банк схвалив фінансову допомогу в розмірі 668 млн євро для забезпечення потреб критичної інфраструктури та відновлення соціальної інфраструктури, яка була пошкоджена агресором. На початку 2022 року цей банк посилив стандарти соціальної та екологічної відповідальності для всіх своїх проєктів. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) оголосив про надання фінансової допомоги в розмірі 2 млрд євро відповідно до ситуації з війною в Україні. Від моменту початку функціонування банку в Україні сума виданих кредитів склала 16 млрд євро для реалізації 511 проєктів. Уся інвестиційна діяльність банку побудована відповідно до соціально-екологічної політики та стандартів ЄБРР, він є світовим лідером у сфері кліматичного фінансування й зобов'язується до 2025 року стати мажоритарним «зеленим» банком.

В Україні державна банківська установа АБ «УКРГАЗБАНК» уже позиціонує себе як «зелений» банк і потенційно забезпечує фінансування проєктів у сфері генерації чистої енергії (clean energy generation), енергоефективності та енергозабезпечення, зменшення викидів парникових газів. Ставши драйвером «зеленого» фінансування та розвитку екологічної свідомості в Україні, АБ «УКРГАЗБАНК» сформував 35 % кредитного портфеля з екопроєктами, спрямованими на відновлення енергетики та енергоефективну модернізацію. У 2023 році портфель проєктів сталого розвитку АБ «УКРГАЗБАНК» зріс на 550 млн грн. Загалом від 2016 року банком реалізовано понад 900 великих проєктів сталого розвитку [41]. Цей банк є однією з перших фінансових установ в Україні, яка впроваджує у свою роботу міжнародні стандарти в царині екології, соціальної відповідальності та корпоративного управління (ESG), упродовж п'яти років слідує екостратегії, що свідчить про успішність, популярність та ефективність «зеленого» банкінгу в Україні.

Щодо «зелених» облігацій, то вони можуть стати своєрідним джерелом допомоги у відновленні міст після війни, відігравати значну роль у цій відбудові, оскільки створюють мультиплікаційний ефект і підвищують інвестиційну привабливість. Україна вже підтверджує успішні випадки емісії «зелених» облігацій. Так, Національна енергетична компанія «Укренерго» у 2022 році випустила «зелених» облігацій на суму 825 млн дол. США. У межах відновлення України міжнародні інвестори, у свою чергу, цікавляться проєктами, що відповідають принципам сталого розвитку

та циркулярної економіки. Асоціація міст України має намір залучати фінансування з екологічним урахуванням під час відновлення українських міст і пропагувати його серед муніципалітетів як один із компонентів децентралізаційної реформи. Нещодавно група Metinvest (20-21 вересня 2023 року на Міжнародному форумі сталого розвитку 2023) долучилася до формування основних засад Зеленої стратегії України на наступні 20 років. Стратегія ґрунтується на принципах сталого розвитку, ураховуючи вимоги європейської та євроатлантичної інтеграції, міжнародного партнерства та поточних викликів. Саме те, що бізнес формально відповідає стандартам ESG, іще не гарантує його переходу до «зеленої» економіки, бо це задовольняє очікування лише фінансових інституцій. Варто тут орієнтуватися на цінності клієнтів, які постійно зростають.

Підсумовуючи дослідження концептуалізації сутності сталого розвитку, «зеленого» банкінгу як формату соціальної відповідальності в екологічно орієнтованій економіці, варто відрефлексувати на гостру потребу подальшої теоретико-методологічної ідентифікації сутності цього понятійного конструкту. Додамо, що продовження переходу України до «зеленої» економіки, зокрема в контексті фінансування «зелених» проєктів шляхом емісії «зелених» облігацій, зіткнеться з багатьма бар'єрами, спровокованими війною. Відтак не можемо не брати до уваги той факт, що, можливо, саме війна стане каталізатором швидкого практичного переформатування України на реалізацію Цілей сталого розвитку в контексті збереження безпечного та здорового довкілля.

ДИСКУСІЯ

Для переходу до «зеленої» економіки Україні буде потрібний дуже тривалий період перетворень, інтеграції економічних технологій у сучасну інфраструктуру, а також формування нової економічної моделі. Необхідність переходу до «зеленої» економіки зумовлена нагромадженими економічними й соціальними проблемами. В Україні відсутні механізми створення й розвитку зеленого кластера в економіці, практично немає досвіду державно-приватного партнерства в цій сфері. Нині можна говорити про досить слабку реальну підтримку держави у вигляді фінансування, установлення пільг або грантів ініціаторам запровадження «зелених» технологій. Очевидно, що тут доцільним слід уважати адекватне розуміння цілей зеленого фінансування й зеленого банкінгу.

Найбільш широкий підхід, зазначений у роботі Р. Лейлона [2], указує на екологічні переваги для країни внаслідок відповідного спрямування банківської діяльності. Утім такий підхід є надто загальним, а більшу конкретизацію можемо побачити в працях Н. Бісваса [3] й С. Баруа [4], де наголошено на пріоритетах кредитної політики банків, коли пріоритети у видаванні позик віддаються зеленим галузям. З цього погляду зелений банкінг слід уважати соціально відповідальною моделлю банківської діяльності, націленою на зниження антропогенного навантаження. Недоліком підходу провідних світових економістів до розгляду сутності зеленого банкінгу є певна фрагментарність, коли ті чи інші аспекти банківської діяльності, будучи певним чином дотичними до екологічних проблем, апріорі розглядають саме в контексті зеленого банкінгу. Із цього випливають спроби деяких науковців, зокрема таких як Н. Капур [5], Т. Баумс [6], К. Тара [7], поєднати традиційний банківський бізнес, метою якого є отримання прибутку, із певними екологічними вигодами, що можна спостерігати у відповідних працях. Із цим же методологічним підходом пов'язані спроби пов'язати стратегію та менеджмент банківського бізнесу як підприємницької діяльності, націленої на прибуток, з запровадженням екологічних заходів, що можемо спостерігати в працях А. Ласковської та інших учених [10]. До певної міри ці трактування є своєрідним перехідним містком до вже принципово іншого, що вже розглядає зелений банкінг як форму альтернативного банківського бізнесу у форматі соціальної відповідальності банків, що є окремою течією у вивченні цього питання, яку можемо спостерігати в працях таких науковців, як Б. Бардвай [8] і Р. Міа [9]. Очевидно, що така фрагментарність підходів не дозволяє на концептуальному рівні сформулювати правильне розуміння зеленого банкінгу як соціально відповідальної банківської справи, на основі чого слід виробити бачення зеленого банкінгу в такому контексті, що імплементація екологічно відповідальних принципів у банківську сферу забезпечує досягнення потрібної вигоди для всіх учасників господарських процесів: підвищення економічної ефективності, зниження шкідливого впливу на екосистему та поліпшення соціального іміджу банків. У такому контексті розгляд зеленого банкінгу є невід'ємною складовою оцінки внеску банків як ключового фінансового посередника у вирішенні екологічних проблем і забезпечення на цій основі цілей сталого економічного розвитку.

Незважаючи на універсальність та орієнтацію на досягнення стратегічних цілей, позики, спрямовані на досягнення Цілей сталого розвитку, постають перед рядом викликів для обох сторін – позичальника й кредитора. Головним серед них є відсутність стандартизованої документації та непослідовність у процесах їх надання. Упровадження такого виду кредиту на практиці ускладнюється через додаткові труднощі.

У своїй опублікованій у листопаді 2021 року стратегії щодо сталого фінансування Національний банк України визначив заходи, спрямовані на забезпечення послідовності та адаптації до змін і в банківській системі, і в небанківських фінансових установах, що сприятимуть збереженню фінансової стабільності. Унаслідок повномасштабної війни в Україні необхідно внести корективи в процес інтеграції ESG-факторів у систему корпоративного управління банків із початку 2022 року, а також в інтеграцію системи управління екологічними та соціальними ризиками в загальну систему управління ризиками фінансових установ, яка планувалася до кінця 2022 року.

Оскільки український сектор «зеленого» фінансового ринку лише формується, то важливо здійснити для нього обґрунтований вибір інструментів механізму «зеленого» банкінгу, ефективні зразки яких демонструє світовий «зелений» сегмент банківської сфери. Нові інструменти, які можуть бути впроваджені в механізм надання кредитних ресурсів українським «зеленим» банкінгом, включають пільгові ставки для фінансування екологічних проєктів, виробництво «зелених» технологій і товарів, пролонгований термін позики для масштабних інфраструктурних проєктів з охорони довкілля, надання кредитів для придбання сертифікатів на викиди забруднюючих речовин, емісію «зелених» цінних паперів, а також продаж фінансовими установами муніципальних облігацій для фінансування проєктів з охорони довкілля.

У зв'язку із сучасним контекстом агресії проти України, стає актуальним обговорення світових практик і стратегій залучення «зеленого» фінансування для процесів відновлення та розвитку міст. Відновлення міст після війни може бути підтримане шляхом використання «зелених» облігацій як ефективного засобу залучення фінансування.

У свою чергу Європейський інвестиційний банк розробляє концепцію ініціатив для відбудови України й у короткостроковій, і в довгостроковій перспективі.

Означені виклики щодо формування механізму «зеленої» економіки не повинні поставити всю економіку з її втратами й фінансову систему України «на паузу». Тому розв'язання цих проблем плануємо розкрити в подальших дослідженнях.

ВИСНОВКИ

Глобалізація «зелених» фінансів стала об'єктивним процесом, який збігся в часі з глобальними реформами, що його стимулюють, а також це новітня стадія в розвитку сучасної світової фінансової системи. Особливістю проаналізованого процесу є формування глобального ринку «зелених» фінансових інструментів та інноваційний характер ініціатив на світовому й національному рівнях.

У зеленого сегмента світової економіки відкриваються великі перспективи, а відтак наявність великої кількості невирішених проблем засвідчує відсутність системного підходу до їх вирішення.

Шлях до створення «зеленої» економіки в Україні набуває дедалі більшої актуалізації, а для цього необхідно розробити й утілити в практику механізми створення й розвитку зеленого кластера економіки, використавши активніше такий інструмент, як державно-приватне партнерство.

Відзначимо, що «зелений» банкінг, ставши сучасним трендом міжнародного банківництва у межах концепції сталого розвитку поки що не набув масштабної підтримки українськими банками. Але поступово ідеї концепції «зеленого» банкінгу втілюються в українському банківському секторі. На сьогодні український банківський сектор включає сім провідних установ, які, за експертною оцінкою, можна визнати «зеленими» банками. АТ «Укресімбанк», АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «Райффайзен Банк», АТ «Ощадбанк», АТ АКБ «Львів», АТ КБ «ПриватБанк».

Потужним трендом фундаментальних трансформацій світового фондового ринку в координатах сталого розвитку став динамічний розвиток його зеленого облігаційного сегмента. Він відображає глобальну тенденцію, коли світові інвестори все більше орієнтовані на впровадження корпоративних стратегій та бізнес-моделей, що визначаються як «відповідальне фінансування». Однією з ключових переваг використання «зелених» облігацій як інструмента на ринку капіталу, є те, що це формує альтернативний фінансовий механізм, який дозволяє емітентам реалізовувати свої екологічні, соціальні та управлінські стратегії або відповідати екологічному законодавству, не зазнаючи додаткових витрат, що часто властиві для звичайних облігацій. Дослідження фрагментарного ринку «зелених» облігацій в Україні вказує на низький рівень інформованості центральних і місцевих владних органів та органів місцевого самоврядування щодо світових практик організації ринку «зелених» облігацій. Це особливо стосується доступу до «зеленого» фінансування. Запровадження повноцінного ринку «зелених» облігацій в Україні вимагає розробки комплексної та послідовної державної стратегії, яка б узгоджувалася з міжнародним законодавством, урахувала провідні світові практики й особливості національних умов, можливостей, потреб і перспектив, особливо в період після

війни. Подальші дослідження з цих питань можуть бути спрямовані саме на поглиблення й удосконалення методів та інструментарію «зеленого» банкінгу серед банківських установ і сприянню розвитку ринку «зелених» облігацій в Україні в післявоєнній масштабній відбудові її економіки.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ

Внесок авторів є рівноцінним.

ФІНАНСУВАННЯ

Автори не отримували фінансування для цієї статті.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

- Chandran, S., & Sathiyabama, B. (2020). Perception on Green Banking Practices in Selected Commercial Banks in Kerala. *Journal of Shanghai Jiaotong University*, 16(8), 654-672. <https://media.neliti.com/media/publications/426422-consumer-education-on-green-banking-for-90e4c454.pdf>
- Lalon, R. (2015). Green banking: Going green. *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, 3(1), 34-42. <http://dx.doi.org/10.11648/j.ijefm.20150301.15>
- Biswas, N. (2011). Sustainable Green Banking Approach: The Need of the Hour. *Business Spectrum*, 1(1), 32-38. https://admin.iaasouthbengalbranch.org/journal/1_Article5.pdf
- Barua, S. (2020). *Principles of Green Banking: Managing Environmental Risk and Sustainability*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH. <https://doi.org/10.1515/9783110664317>
- Kapoor, N., Jaitly, M., & Gupta, R. (2016). Green Banking: A step towards Sustainable Development. *International Journal of Research in Management, Economics and Commerce*, 06(07), 69-72. https://indusedu.org/pdfs/IJRMEC/IJRMEC_888_92713.pdf
- Baums, T., & Cahn, A. (ed.) (2022). *Green Banking and Green Central Banking*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH. <https://doi.org/10.1515/9783110752892-202>
- Tara, K., Singh, S., & Kumar, R. (2015). Green Banking for Environmental Management: A Paradigm Shift. *Current World Environment*, 10(3), 1029-1038. <http://dx.doi.org/10.12944/CWE.10.3.36>
- Bhardwaj, B., & Malhotra, A. (2013). Green Banking Strategies: Sustainability through Corporate Entrepreneurship. *Greener Journal of Business and Management Studies*, 3(4), 180-193. <http://dx.doi.org/10.15580/GJBMS.2013.4.122412343>
- Miah, R., Hasan, M., & Parisha, J. (2023). Innovative Policy Approach to Environmental Resource Management Through Green Banking Activities. *American Journal of Economics*, 13(2), 35-51. <https://doi.org/10.5923/j.economics.20231302.01>
- Laskowska, A. (2018). Green banking as the prospective dimension of banking in Poland. *Ecological Questions*, 29(1), 129-135. <http://dx.doi.org/10.12775/EQ.2018.011>
- Hang, N. (2022). Policy Implications for the Green Bank Development in the Context of Global Climate Change. *Emerging Science Journal*, 6(4), 817-833. <http://dx.doi.org/10.28991/ESJ-2022-06-04-011>
- Murshudli, F. (2023). Green Banking for Sustainable Development. *Foresight and STI Governance*, 17(2), 82-94. <http://dx.doi.org/10.17323/2500-2597.2023.2.82.94>
- Hasan, M., Amin, A., Moon, Z., & Afrin, F. (2022). Role of Environmental Sustainability, Psychological and Managerial Supports for Determining Bankers' Green Banking Usage Behavior: An Integrated Framework. *Psychology Research and Behavior Management*, 15, 3751-3773. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S377682>
- Rai, R., Kharel, S., Devkota, N., & Paudel, U. (2019). Customers Perception on Green Banking Practices: A Desk Review. *The Journal of Economic Concerns*, 10(1), 82-95. <https://necs.org.np/wp-content/uploads/2019/11/Customers-Perception-on-Green-Banking-Practices-A-Desk-Review-By-Rekha-Rai-Saramsh-Kharel2-Niranjana-Devkota3-and-Udaya-Rai-Paudel4.pdf>
- Grover, S., & Kaur, H. (2019). Green banking: A strategic response to environmental turbulence. *Journal of Management Research and Analysis*, 6(2), 120-123. <http://doi.org/10.18231/j.jmra.2019.023>
- Sharma, M., & Choubey, A. (2022). Green Banking Initiatives: a Qualitative Study on Indian Banking Sector. *Environment, Development and Sustainability*, 24, 293-319. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-01426-9>
- Robins, N., & McDaniels, J. (2016). Greening the Banking System. *UNEP Inquiry Working Paper*, 16(12). <https://unepinquiry.org/wp->

- [content/uploads/2016/09/4_Greening_the_Banking_System.pdf](#)
21. Shakil M., Azam K., & Hossain M. (2014). An Evaluation of Green Banking Practices in Bangladesh. *European Journal of Business and Management*, 6(31), 8-16. <http://dx.doi.org/10.9790/487X-161146773>
 22. Shirai, S. (2023). Green Central Banking and Regulation to Foster Sustainable Finance. *Asian Development Bank Institute Working Paper Series*, 1361. <https://doi.org/10.56506/JEMS1821>
 23. Dikau, S., & Volz, U. (2018). Central Banking, Climate Change and Green Finance. *Asian Development Bank Institute Working Paper Series*, 867. <https://core.ac.uk/download/pdf/161527987.pdf>
 24. Sustainable development: World Bank glossary. (n.d.). <https://www.worldbank.org/curated/en/605011468739497097/pdf/multi0page.pdf>
 25. United Nations. A/42/427 - Report of the World Commission on Environment and Development. (n.d.). <https://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf>
 26. United Nations. A/RES/70/1 - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. (n.d.). <https://unctag.org/meetings/en/SessionalDocuments/ares01d1>
 27. State Statistics Service of Ukraine. (2021). Tsili staloho rozvytku. Ukraina 2021: monitorynhovyi zvit [Goals of sustainable development. Ukraine 2021: monitoring report]. https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/S DGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf
 28. «Zeleni» investytsii u stalomu rozvytku: svitovyi dosvid ta ukraïnskyi kontekst. (n.d.). https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVE ST.pdf
 29. The United Nations Environment Programme (UNEP). (2022). Nazustrich «zelenii» ekonomitsi: shliakhy do staloho rozvytku i vykorinenniu bidnosti – uzahalniuiucha dopovid dlia predstavnykiv vladnykh struktur. <https://www.unep.org/greeneconomy>
 30. The United Nations Environment Programme (UNEP). (2016). Design of Sustainable Financial System. Definitions and Concepts: Background Note. https://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2016/09/1_Definitions_and_Concepts.pdf
 31. Natsionalnyi bank Ukrainy. Polityka shchodo rozvytku staloho finansuvannia na period do 2025 roku. https://constituency2016.bank.gov.ua/admin/uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf
 32. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2021). Analitichnyi ohliad onovlenoho natsionalno vyznachenoho vnesku Ukrainy do Paryzkoï uhody. <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/Analitichnyj-oglyad-NVV-lypen-2021.pdf>
 33. National Bank of Ukraine. (2023). Zvit pro finansovu stabilnist, cherven. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=5
 34. About the Equator Principles. Equator Principles. (n.d.). <https://equator-principles.com/index.php/about-ep>
 35. Lukashenko, A. O. (2012). «Zeleni bankinh» yak suchasnyi napriamok vedennia bankivskoho biznesu. *Actual problems of economy and business: theory and practice: collection of materials of the international scientific and practical conference*. Kyiv, 2, 96-98.
 36. Tkachenko, Ya. (2017). Rozvytok zelenoho bankinhu v Ukraini. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*, 2, 90-91. https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_2_2017-90-92.pdf
 37. Veklych, O. (2019). «Zeleni» bankinh: sutnist, mekhanizm ta instrumenty realizatsii. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVE ST.pdf
 38. What is a Green Bank? Green Bank Network. (n.d.). <https://greenbanknetwork.org/what-is-a-green-bank-2/#:~:text=A%20Green%20Bank%20is%20a,as%20water%20and%20waste%20management.>
 39. «Zeleni» Investytsii u Stalomu Rozvytku: Svitovyi Dosvid ta Ukraïnskyi Kontekst. (2019). Tsentri Razumkova. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVE ST.pdf
 40. Cheker, Ya., & Kulinich, V. (2019). Ekolohichni investytsii: chy poiavliatsia v Ukraini «zeleni» oblihotsii. <https://mind.ua/openmind/20202397-ekologichni-investyciji-chi-z-yavlyatsya-v-ukrayini-zeleni-obligaciji>
 41. Hall, S. (n.d.). Sustainable Finance. The Differences Between Green Bonds, Green Loans and Sustainable Linked Loans. SUSTA IN A TICS. <https://www.sustainablytics.com/sustainable-finance/2019/08/15>
 42. Climate Bonds Initiative. (2021). Sustainable Debt Global State of the Market 2020. <https://www.climatebonds.net/resources/reports/sustainable-debt-global-state-market-2020>
 43. Belousova, K. (2022). Kabmin skhvalyv Kontseptsiuu pro rynek «zelenykh» oblihotsii: shcho zminytsia. *Ekopolityka - Ecopolitics*. <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/kabmin-shvaliv-koncepciju-pro-rinok-zelenih-obligacij-shho-zminytsya/>
 44. Official website of "UKRAGAZBANK". (n.d.). <https://www.ukrgasbank.com/>

Bohdan Lutsiv, Oleksandr Dziubliuk, Yaroslav Chaikovskiy, Pavlo Lutsiv, Yevhen Chaikovskiy

THE ROLE OF GREEN BANKING IN ENSURING THE GOALS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT

Sustainable development of the economy and a harmonious relationship with the environment are priority and vitally important guidelines for the world economy. In this context, it is important to define a holistic vision in Ukraine of the key principles of the development of sustainable financing, which will inevitably lead to the adaptation of the banking system of Ukraine in order to improve the corporate governance of banks relating to ESG factors. Therefore, the purpose of the study is to analyze the trends in the development of «green» banking in Ukraine, taking into account the current realities of economic globalization in the post-war period of our country.

The article considers the processes in the global economy that reflect the transition to environmental friendliness (E), social responsibility (S) and good corporate governance (G) and which mean the transformation of the financial market in the format of «sustainable finance». It is determined that the changed paradigm of the global economy, the foundation of which was the «Sustainable Development Goals», the climate agenda and the ESG transition have formed a new megatrend in the financial industry – «sustainable finance», or finance of a new quality.

Ecologically responsible («green») banking activity as a format of sustainable development in the context of the transition in the world to the model of a «green» economy is considered. The national initiatives for the formation of the market of «green» bonds in Ukraine on the basis of attracting investments for the implementation of economically important projects in the field of energy saving are studied.

The features of the formation of «green» banking are analyzed and the promising directions for the implementation and development of the market of «green» bonds in Ukraine are determined on the basis of changes in trends in the global financial market in the investment field.

In this study, a systematic analytical approach was applied to the study of theoretical foundations of «green» banking using generalization techniques. The analysis of foreign scientific publications has shown that approaches to assessing «green» banking indicate certain ideological shifts in the perception of banking business relating to the «green» challenges that will inevitably be actualized in Ukraine, taking into account the financial, economic and environmental consequences of military aggression.

Keywords: sustainable development, sustainable finance, green economy, green finance, green financing, green banking, green bonds, green loans

JEL Classification: E44, E62, F29, G21, G24